

Сидор В.Д.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: victoriasd@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1794-2577>

Здебський Ю.В.,
аспірант кафедри теорії
та історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: zdebskyi.y@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7440-8774>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ І КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЗАКОННОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Україна, що зіткнулася з безпрецедентними викликами через повномасштабне вторгнення російської федерації, проходить етап глибинних змін у процесах державотворення, що обумовлює актуалізацію питань конституційної законності та державного суверенітету. Війна не лише вивела на перший план проблеми національної безпеки та оборони, а й поставила державу перед потребою зміцнення інституцій, забезпечення суспільного порядку та адаптації конституційно-правового механізму до надзвичайних умов. Важливим завданням сьогодні є забезпечення правового порядку та захисту прав людини при збереженні ефективного функціонування державних інститутів, що дозволяє забезпечити національні інтереси України та сприяти подальшому демократичному розвитку [1].

Після початку повномасштабної війни державотворчий процес України було трансформовано для швидкої адаптації до нових викликів. Запровадження військового стану згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» дозволило уряду України мобілізувати ресурси на боротьбу з агресором, при цьому тимчасово обмеживши низку конституційних прав громадян [2]. Така мобілізація та перегрупування ресурсів спрямовані на забезпечення обороноздатності держави, що є критично важливим фактором для захисту суверенітету.

Особливу роль у цьому процесі відіграє посилення виконавчої влади, яка відповідає за координацію військових дій, забезпечення стратегічної інфраструктури та управління ресурсами. Проте наукова і політична дискусії стосуються збереження балансу між конституційною законністю

та необхідністю зосередження повноважень у руках виконавчої гілки влади. Історичний досвід демонструє, що війна часто стає каталізатором для централізації влади, але для уникнення авторитарних тенденцій важливо зберігати механізми громадського контролю та підзвітності [3].

Забезпечення конституційної законності у воєнний період залишається складним, однак фундаментально важливим завданням. Конституція України гарантує основоположні права і свободи, однак в умовах військового стану передбачені їх тимчасові обмеження, зокрема обмеження свободи пересування, зібрань, доступу до інформації. Міжнародні стандарти, зокрема, закріплені в Європейській конвенції з прав людини, дозволяють такі обмеження в умовах надзвичайних ситуацій, але вимагають пропорційності, обґрунтованості та часових обмежень. Питання законності стають особливо актуальними у зв'язку з розширеними повноваженнями органів влади, що вимагає належного контролю для попередження потенційних зловживань.

Окрім того, війна впливає на функціонування судової системи, яка повинна забезпечити неупереджений розгляд справ, пов'язаних з військовими злочинами, порушенням прав людини, що сталися не тільки в зоні бойових дій, але у зв'язку із залишенням особами зони збройного конфлікту [4].

Війна загострила потребу в удосконаленні законодавства, яке захищає суверенітет України. Низка нових нормативно-правових актів, прийнятих протягом останніх років, спрямовані на протидію загрозам національній безпеці, забезпечення правопорядку та організації оборонного потенціалу. Закон України «Про основи національного спротиву» став інструментом, який дозволяє мобілізувати всі доступні ресурси для захисту країни, створюючи широку базу для залучення цивільного населення в процес захисту національних інтересів. Це також підтримує патріотичний дух та солідарність, необхідні для забезпечення єдності українського суспільства в умовах війни.

Особливу роль у сучасних умовах відіграють правові аспекти співпраці з міжнародними партнерами. Україна активно залучає підтримку міжнародної спільноти, зокрема, через санкційні механізми, дипломатичну та військову допомогу. Українське законодавство у цьому контексті відіграє подвійну роль: з одного боку, воно адаптується до міжнародних вимог, таких як зобов'язання за Європейською конвенцією з прав людини та іншими угодами, а з іншого – забезпечує можливість гнучкого реагування на агресію.

Міжнародне співробітництво також включає юридичну підтримку України у розслідуванні військових злочинів і зловживань з боку агресора, що сприяє формуванню міжнародно-правової бази для притягнення до відповідальності винних осіб [4].

Одним із важливих аспектів сучасного державотворення в умовах війни є розвиток цифрової інфраструктури та забезпечення кібербезпеки як складових національної безпеки [5]. Україна активно використовує цифрові технології для мобілізації громадян, ведення інформаційної війни та протидії кіберзагрозам,

що надходять від агресора. Зокрема, платформи для онлайн-комунікації, мобільні додатки для взаємодії з державними послугами та цифрові бази даних дозволяють швидко поширювати інформацію, залучати ресурси на оборонні потреби та підтримувати контроль за забезпеченням правопорядку.

Отже, військовий стан в Україні вимагає переосмислення багатьох аспектів державного управління та правової системи. В умовах постійної загрози безпеці конституційна законність повинна бути не лише захищеною, але й адаптованою до умов, в яких знаходиться країна. Законодавчі та управлінські реформи мають на меті забезпечення балансу між захистом національних інтересів і демократичними принципами, збереженням законності та правопорядку, збереженням суверенітету.

Список використаних джерел:

1. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм в умовах воєнного стану. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. №3 (21). С. 12-22.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2015. № 28. С. 1509.
3. Павлова Л. Трансформація внутрішньополітичного простору України в умовах війни. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. Вип. №18. 2024. С. 285-291.
4. Скрипнюк О. В. Конституційно-правовий механізм реалізації та захисту прав і свобод людини в умовах війни: світовий досвід та Україна. *Правова держава. Щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. 2022. Вип. 33. С. 11-20.
5. Литвинчук О., Шевчук А., Войтюк О. Міжнародна допомога Україні в умовах війни як вид співробітництва з міжнародними організаціями. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2024. № 1 (32). С. 239-252.
6. Костицький М. В., Бесчастний В. М., Кушакова-Костицька Н. В. Цифровий конституціоналізм: нова парадигма та перспективи розвитку в Україні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 2 (24). С. 9-26.

